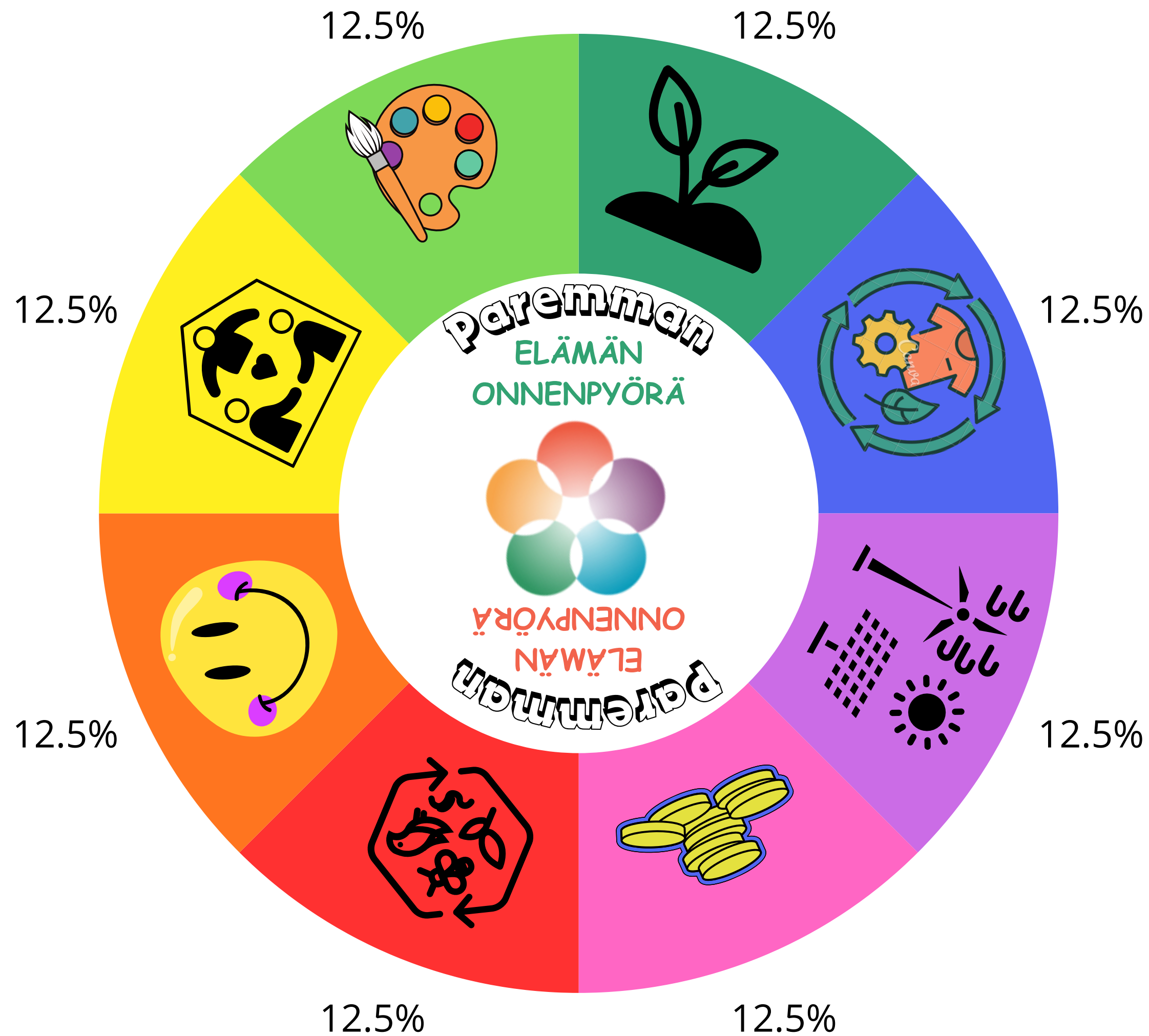

Luontosuhdetta ja luontoyhteyttä edistäviä vinkkejä kotiin ja kouluun:

Luontokävely lähialueella – tee päivittäinen kävely lähiluontoon ja havainnoi muutoksia.

Istuta kasveja kotiin – huonekasvit tai pieni yrttitarha lisäävät yhteyttä luontoon.

Lintujen tarkkailu – ripusta lintulauta ja seuraa eri lajien vierailuja.

Luontopäiväkirja – kirjaa havaintoja luonnosta, säästä ja eläimistä.

Luonnonmateriaalit askarteluun ja sisustukseen – käytä käpyjä, oksia, kiviä ja lehtiä luovissa projekteissa.

Aukaise ikkuna ja kuuntele luontoääniä – luo rauhoittava hetki luonnon äänimaisemilla.

Kokeile luonnonvalokuvausta – ota kuvia luonnosta läheltä ja kaukaa.

Tee kotona komposti – opi kierrättämään biojätteet ja seuraa prosessia.

Käytä luontoaiheisia pelejä ja kirjoja – lisää tietoa ja inspiraatiota arkeen.

Tähystys taivaalle – tarkkaile pilviä, kuuta ja tähtiä, opi tunnistamaan tähtikuvioita.

Luontoretket lähiympäristöön – hyödynnä koulun piha ja lähimetsä oppimisympäristönä.

Kasvatusprojekti luokassa – istuttakaa siemeniä ja seurakaa kasvua.

Luontoteemaiset oppitunnit – yhdistä biologia, taide ja liikunta ulkona.

Rakentakaa hyönteishotelli tai linnunpönttö – tutustukaa pölyttäjiin, lintuihin ja niiden merkitykseen.

Vesitutkimukset – mittaa veden laatua ja opi vesiekosysteemeistä.

Luontorunous ja tarinat – kirjoita tai lue tekstejä luonnosta.

Kestävyyssasiheiset pelit ja projektit – opeta eri teemoja hauskesti pelaten tai projektien kautta.

Hiljainen hetki luonnossa – harjoittele mindfulnessia ja keskittymiskykyä ulkona.

Luontotaidenäyttely – oppilaiden ottamia kuvia luonnosta, luontotaidetta, ympäristötaidetta.

Yhteinen luontokartta – merkitkää karttaan paikkoja, joissa olette havainneet eläimiä tai kasveja.

Kiertotaloutta edistäviä vinkkejä kotiin ja kouluun:

Korjaa ennen kuin ostat uutta – vaatteet, elektroniikka, huonekalut.

Lajittele jätteet oikein – biojäte, muovi, metalli, lasi, kartonki.

Kompostoi biojäte – tee ravinteikasta multaa puutarhaan.

Hyödynnä ylijäämäruoka – tee hävikkiruokareseptejä.

Osta käytettynä – kirpputorit, verkkokaupat, kierrätyskeskukset.

Vaihda kertakäyttötuotteet kestotuotteisiin – esim. kestokassit, juomapullot.

Anna tavaroille uusi elämä – tee askarteluprojekteja kierrätysmateriaaleista.

Vaihda tai lainaa tavaroita naapureiden kanssa – vaatteet, lelut, kirjat, työvälineet...

Käytä energiatehokkaita laitteita – vähennä turhaa kulutusta.

Suosi korjattavia ja huollettavia tuotteita – vältä kertakäyttökulttuuria.

Paperin kierrätys – käytä molemmat puolet, kerää kierrätykseen.

Luo kierrätyspisteet luokkiin – selkeät ohjeet lajitteluun.

Järjestä tavaravaihtopäiviä – kirjat, askartelutarvikkeet, urheiluvälineet.

Hyödynnä vanhat materiaalit opetuksessa – askartelu kierrätysmateriaaleista.

Korjaa koulutarvikkeita – opetusvälineet, penaalit, reput...

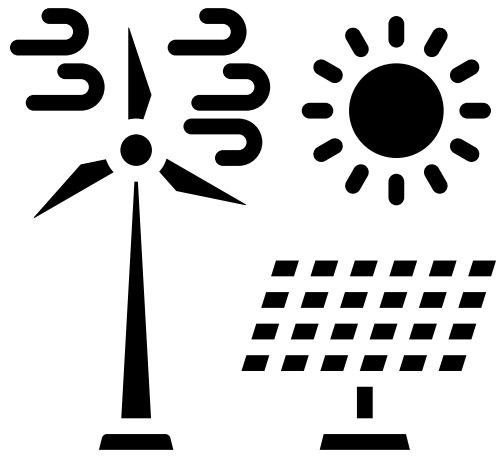
Sähköiset oppimateriaalit – vähennä paperin käyttöä.

Kerää ja kierrätä paristot ja elektroniikka – turvallisesti.

Käytä uudelleenkäytettäviä tuotteita – esim. mikit, juomapullot ja eväsrasiat.

Opetä kiertotalouden periaatteita projekteissa – esim. "tuunaus" -työpajat.

Järjestä kierrätyskilpailuja, -tapahtumia ja -kerhoja.

Energiansäästöä edistäviä vinkkejä kotiin ja kouluun:

Sammuta valot aina, kun poistut huoneesta.

Käytä LED-lamppuja, jotka kuluttavat vähemmän sähköä.

Irrota laturit ja laitteet pistorasiasta, kun niitä ei käytetä.

Hyödynnä luonnonvaloa päivän aikana.

Laske huonelämpötilaa 1–2 °C – säästää merkittävästi energiaa.

Sulje ovet ja ikkunat tiiviisti, ettei lämpö karkaa.

Käytä ajastimia valaistuksessa ja lämmityksessä.

Täytä pesukoneet ja astianpesukoneet täysiksi ennen käyttöä.

Kuivaa pyykit narulla mieluummin kuin kuivausrummussa.

Keitä vettä kannella – nopeuttaa ja säästää energiaa.

Sammuta projektorit ja tietokoneet tunnin jälkeen.

Käytä energiansäästötilaa tietokoneissa ja älytauluissa.

Pidä ovet kiinni lämpimissä ja viileissä tiloissa.

Hyödynnä päivänvaloa luokissa mahdollisimman paljon.

Sammuta valot käytäviltä ja tyhjiä luokista.

Käytä yhteisiä laitteita (esim. tulostimet) tehokkaasti.

Opeta oppilaille energiansäästöä – tee siitä yhteinen projekti.

Vältä turhaa veden lämmitystä (esim. käsienpesu liian kuumalla vedellä).

Ilmastointi ja lämmitys: säädä ne vain tarpeen mukaan.

Kerää ideat energiansäästöön oppilailta ja tee niistä näkyvä lista.

Kestävän talousajattelun vinkkejä kotiin ja kouluun:

Osta vähemmän, mutta laadukkaampaa - Panosta kestäviin ja korjattaviin tuotteisiin.

Suosi käytettyä - vähennä luonnonvarojen kulkutusta ja suosi kirpputoreja ja kierrätyspalveluita.

Tee ostoslista ja pysy siinä - vältä heräteostoksia – ne lisäävät turhaa kulutusta ja jätettä.

Korjaa ennen kuin ostat uutta - opettele korjaamaan vaatteita, elektroniikkaa ja huonekaluja.

Lainaa tai vuokraa - tarvitsetko tavaraa vain hetkeksi? Lainaa tai käytä vuokrauspalvelua.

Hyödynnä jakamistalous - esim. kimppakyydit, yhteiskäyttövälineet, kirjastot, vuokraamot.

Säästä energiaa - sammuta valot, käytä energiatehokkaita laitteita ja hyödynnä luonnonvaloa.

Tee ruokasuunnitelma viikoksi - vähennä ruokahävikkiä suunnittelemalla ateriat, käytä myös tähteet.

Suosi kasvispainotteista ruokaa - kasvisruoka pienentää hiilijalanjälkeä ja säästää luonnonvaroja.

Käytä vettä viisaasti - lyhyemmät suihkut ja täysiä koneellisia säästävät energiaa ja vettä.

Opettele budjetointi - seuraa tuloja ja menoja – taloudellinen hallinta tukee kestäväää kulutusta.

Sijoita vastuullisesti - jos sijoitat, valitse yrityksiä, jotka edistävät kestäväää kehitystä.

Tee itse - kotitekoiset tuotteet (esim. pesuaineet) vähentävät kemikaaleja ja pakkausjätettä.

Kierrätä oikein - lajittele jätteet, myy tarpeetonta tavaraa ja opeta lapsille kierrätyksen merkitys.

Hyödynnä digitaalisuutta - vähennä paperin käyttöä ja opettele sähköisiä ratkaisuja.

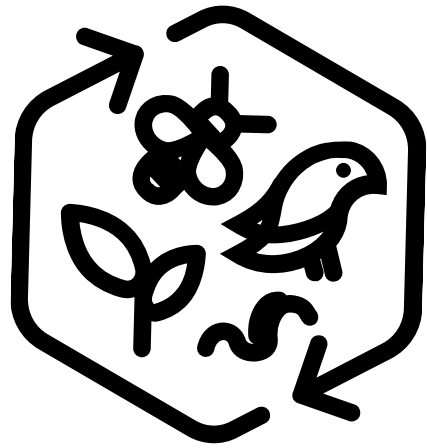
Arvosta kestäviä tavaroita - muista, että jokainen esine on tehty luonnonvaroista – käytä huolella, korjaa ja jatka käyttöikää.

Tee kestävään kulutuksen haasteita - esim. ”Ei uutta tavaraa kuukauteen” tai ”Zero waste -viikko”, ”Ei ruokahävikkiä”.

Suosi paikallista ja lähellä tuotettua - paikalliset tuotteet tukevat aluetaloutta ja vähentävät kuljetuspäästöjä.

Omaksu elinkaariajattelua - mieti, mistä tuote tulee, miten tarpeellinen se on ja minne se päättyy sen elinkaaren päätteeksi.

Palkitse kestävät valinnat - koulun oma ”kestävyysmerkki” niille, jotka tekevät kestäviä valintoja.

Luonnon monimuotoisuuden edistämisen vinkkejä kotiin ja kouluun:

Istuta monilajisia kukkia ja kasveja – houkuttelet pölyttäjiä ja lisäät lajikirjoa.

Jätä pihalle luonnontilaisia alueita – älä leikkaa kaikkea nurmikkoa, anna niittyjen kukkia.

Rakenna hyönteishotelli – tarjoaa suojaa pölyttäjille ja muille hyötyhyönteisille.

Suojele vanhoja puita ja pensaita – ne ovat tärkeitä elinympäristöjä linnuille ja hyönteisille.

Kerää sadevesi kasteluun – vähentää vedenkulutusta ja tukee kestäväää käyttöä.

Vältä torjunta-aineita ja kemikaaleja – ne vahingoittavat maaperän ja vesien eliöitä.

Kompostoi biojäte – parantaa maaperän ravinteikkuutta ja tukee pieneliöitä.

Istuta kotimaisia lajeja – ne tukevat paikallisia ekosysteemejä.

Tarjoa ruokaa ja vettä linnuille talvella – auttaa selviytymään kylminä kausina.

Suojele pölyttäjiä – vältä leikkaamasta kukkivia kasveja keskikesällä.

Perusta koulun pihalle pieni niitty – lisää monimuotoisuutta ja toimii oppimisympäristönä.

Istuta puita ja pensaita koulun alueelle – tarjoavat suojaa ja ravintoa eläimille.

Tee hyönteishotelleja oppilaiden kanssa – käytännöllinen ekologian projekti.

Kerää roskia luonnosta – vähentää haittaa eläimille ja parantaa ympäristön tilaa.

Järjestä luontopäivä – tutustutaan lähiluontoon ja sen lajeihin.

Opeta kiertotaloutta käytännössä – esim. kierrätyspisteet koulussa.

Vähennä ruokahävikkiä kouluruokailussa – säästää resursseja ja vähentää ympäristökuormaa.

Tee vesiteemainen projekti – mittaa veden laatua ja opi vesiekosysteemeistä.

Käytä oppitunneilla luontohavaintoja – esim. lintujen tunnistus, kasvien keruu.

Kannusta oppilaita tekemään omia monimuotoisuusprojekteja – esim. kotipihan luonnonhoito, lähimetsän suojelu.

Onnellisemman elämän vinkkejä kotiin ja kouluun:

Kuluta vähemmän, mutta merkityksellisemmin – vältä turhaa ostamista ja suosi laatua.

Syö kasvispainotteisesti – terveellistä sinulle ja parempi ympäristölle.

Liiku luonnossa – vahvistaa hyvinvointia ja luontosuhdetta.

Vältä hävikkiä – suunnittele ateriat ja hyödynnä tähteet.

Suosi kestäviä liikkumismuotoja – kävely, pyöräily ja joukkoliikenne tuovat iloa ja vähentävät päästöjä.

Jaa ja lainaa – tavaroiden yhteiskäyttö säästää rahaa ja luontoa.

Osallistu yhteisöön – talkoot, tapahtumat ja paikallistoiminta tuovat merkityksellisyyttä.

Keskustele kestävydestä – jaa ajatuksia ja opi muilta.

Tue paikallisia toimijoita – pienyrittäjät, viljelijät ja käsityöläiset.

Ole esimerkki – inspiroi muita omilla teoillasi.

Arvosta vähemmän materiaa, enemmän kokemuksia – onnellisuus ei ole tavaramäärässä.

Opettele uutta – kestävyystaidot, kuten korjaaminen, viljely tai kierrätys.

Pysähdy ja havainnoi – ota omaa aikaa tai hetki itsellesi luonnossa - se lisää hyvinvointia ja ekologista ymmärrystäsi.

Ole utelias – tutki, kyseenalaista ja kehitä omaa ajattelua.

Anna aikaa tärkeille asioille – perhe, ystävät, luonto, lepo.

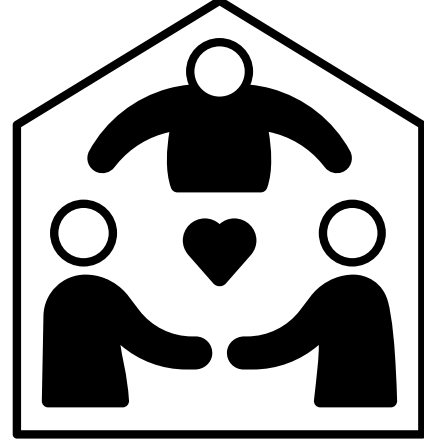
Osallistu päätöksentekoon – äänestä, vaikuta ja anna palautetta.

Tue kestäväää politiikkaa ja yrityksiä – valinnoillasi on merkitystä.

Kannusta lapsia ja nuoria kestävyYTEEN – esimerkin ja yhteisen tekemisen kautta.

Ole mukana muutoksessa, älä vain seuraa sitä – jokainen teko vaikuttaa.

Rakenna toivoa – puhu tulevaisuudesta myönteisesti ja mahdollisuuksien kautta.

Yhteistyön ja vuorovaikutuksen vinkkejä kotiin ja kouluun:

Osallistava päätöksenteko – ota asukkaat mukaan suunnitteluun ja päätöksentekoon.

Paikalliset kestävän kehityksen projektit – esimerkiksi yhteisöpuutarhat, kierrätyspisteet tai energiahankkeet.

Kestävyyttä tukevat tapahtumat – järjestä työpajoja, siivoustalkoita tai kiertotaloustapahtumia.

Yhteisön resurssien jakaminen – kuten kimppekyydit, työkalupankit tai yhteiskäyttötilat.

Kestävyyden viestintä – tee näkyväksi hyviä käytäntöjä ja jaa tietoa ymmärrettävästi.

Kestävyys osaksi opetussuunnitelmaa – integroi kestävyysteemoja eri oppiaineisiin.

Oppilaiden omat kestävyysprojektit – anna tilaa oppilaiden omille kestävyyshankkeille.

Koulun arjen kestäväyttäminen – esim. ruokahävikin vähentäminen, energiansäästö ja kierrätys.

Yhteistyö paikallisten toimijoiden kanssa – kuten yritykset, kunnat ja järjestöt.

Luonnossa oppiminen – hyödynnä lähiluontoa opetuksessa ja vahvista luontosuhdetta.

Kestävä työmatkaliikenne – kannusta pyöräilyyn, julkiseen liikenteeseen ja etätyöhön.

Vastuulliset hankinnat – suositaan ekologisia ja eettisiä tuotteita ja palveluita.

Kestävyyskoulutus henkilöstölle – järjestä koulutuksia ja keskusteluja aiheesta.

Työpaikan hiilijalanjäljen seuranta – mittaa ja vähennä päästöjä.

Hyvinvointi ja kestävyys yhdessä – edistä työntekijöiden hyvinvointia kestäväällä tavalla.

Rohkaise dialogiin – luo tilaa eri näkökulmille ja yhteiselle oppimiselle.

Kestävyysarvojen näkyväksi tekeminen – puhu arvoista avoimesti ja johdonmukaisesti.

Esimerkin voima – toimi itse kestävyiden mukaisesti ja inspiroi muita.

Empatia ja ymmärrys – huomioi ihmisten erilaiset lähtökohdat ja tarpeet.

Yhteinen visio – rakenna yhdessä tulevaisuudenkuvaa, joka motivoi ja yhdistää.

Taiteeseen ja ympäristötaiteeseen liittyviä vinkkejä kotiin ja kouluun:

Kierrätysmateriaaleista taidetta – käytä vanhoja lehtiä, pahvia, muovia tai tekstiilejä luovaan ilmaisuun.

Luonnonmateriaalien käyttö – tee taidetta kivistä, oksista, lehdistä tai hiekasta.

Kuvataide kestävyysden teemalla – maalaa tai piirrä ilmastonmuutoksesta, luonnon monimuotoisuudesta tai kiertotaloudesta.

Ympäristötaide pihalla – luo tilapäisiä installaatioita luonnon ehdoilla.

Kestävä sisustus – tee itse tauluja, koristeita tai käyttöesineitä kierrätysmateriaaleista.

Yhteisöprojektit – toteuta yhteisiä taideprojekteja, joissa pohditaan kestäväää elämäntapaa.

Valokuvaprojekti – dokumentoi arjen kestävät valinnat ja tee niistä näyttely tai julkaise somessa.

Runous ja kirjoittaminen – kirjoita tekstejä luonnosta, tulevaisuudesta ja toivosta.

Äänitaide luonnosta – äänitä luonnon ääniä ja tee niistä ääniteoksia.

Taidekalenteri – tee kalenteri, jossa jokainen kuukausi edustaa kestävän kehityksen teemaa.

Ympäristötaideprojekti koulun pihalle – oppilaat suunnittelevat ja toteuttavat yhteisteoksen.

Kestävyyssaiheinen taidenäyttely – oppilastyöt esille koulun käytäville tai verkkonäyttelyyn.

Yhteistyö paikallisten taiteilijoiden kanssa – kutsu taiteilija vetämään työpaja.

Kuvataide ja tiede yhdistettynä – yhdistä taide ja ympäristötieto luontohavainnointiin.

Koulun kierrätysmateriaalipankki – kerää materiaaleja taidekäyttöön.

Kestävyyismurroksen visuaalinen tarinankerronta – sarjakuvat, animaatiot tai julisteet.

Oppilaiden oma ympäristötaidefestivaali – taide toimii kestävyysden viestijänä.

Kestävä muotoilu ja käsityö – suunnittele ja toteuta käyttöesineitä ekologisesti.

Taide osana oppimisympäristöä – tee luokasta inspiroiva ja kestävyyttä tukeva tila.

Reflektointi taiteen kautta – käytä taidetta keinona käsitellä tunteita.